సంపెంగపువ్వు

"ఆమె ఈ బండికి వొస్తుందని నీ కెట్లా తెలిసింది?" అని శాస్త్రిని అడిగాను. అప్పుడు ఆరుగంట లవుతుంది. బొంబాయినుంచి రైలువొచ్చే టైం. నేనూ, శాస్త్రి ప్లాటుఫారంమీద నుంచొని మాట్లాడుకుంటున్నాం.

"ఇవ్వాళే వైరిచ్చింది" అన్నాడు శాస్త్రి. ఆమెశాస్త్రి స్నేహితురాలట. ఆమె ఈ బండికి వొస్తుందని చెప్పి నన్ను వెమ్మట పెట్టుకొచ్చాడు శాస్త్రి.

శాస్త్రి ఆమెని గురించి చెప్పిన మాటల్నిబట్టి ఆమె విచిత్రవ్యక్తి అనిపించింది నాకు. "బలే మనిషి బలే మనిషి" అంటాడు శాస్త్రి. ఏమడిగినా "నువ్వేచూస్తావుగా" అంటాడు. "ఏమోనబ్బా, నాకు చెప్పటం చాతగాకుండా వుంది మనసంఘంలో యిటువంటి మనిషి వుండదు. వొచ్చే సంఘంలో ఆడవాళ్ళు యిట్లా వుంటారేమో! ఇప్పుడు రష్యాలో యేమన్నా వున్నారేమో!" అంటాడు.

"అయితే ఆమె భర్త యేం చేస్తుంటాడు?" అని అడిగాను. ఆమెని గురించి యింకా యింకా యింకా తెలుసుకోవాలనిపిస్తూవుంది నాకు.

"ఏదో చేస్తూనే వుంటాడు లాగుంది. ఆమె మాట్లాడితే 'కామేశ్వరుడు అటువంటివాడు, ఇటువంటివాడు, ఎంత చలాకీగా వుంటాడనుకున్నావ్' అని చెపుతూ వుంటుంది.

"భర్తంటే చాలా ప్రేమ కాబోలు."

"ఆమెకు మొత్తం నలుగురు పిల్లలు-వొక మొగపిల్లవాడూ ముగ్గురు ఆడపిల్లలూ" అన్నాడు శాస్త్రి కొంటెగా.

నిజంగా ఆమెకు పిల్లలనేటప్పటికి నా మనస్సు కలుక్కుమంది. మిగిలిన ఆడవాళ్ళకుమల్లే ఈబలే మనిషిక్కూడా పిల్లలా? ఎందుకనోగాని ఈ భావాన్నే నేను భరించలేకపోయాను.

"ఇంతలో అదిగో రైలు వొస్తూవుంది."అన్నాడు శాస్త్రి. ఆమాటకి నా హృదయం దడదడ కొట్టుకుంది.

అకస్మాత్తుగా ప్లాట్‌ఫారానికి చలనం కలిగింది. ఇద్దరు ప్రయాణీకులు ప్లాట్‌పారం అంచునుంచి సామాను సర్దుకొని దూరంగా నుంచున్నారు. ఒక ముసలమ్మ మూటనొక చేత్తో, మనమణ్ని ఒక చేత్తో పట్టుకొని నిలబడింది. ఒక రైతు నుంచున్నవాడు నుంచున్నట్టుగానే హడావిడి పడుతున్నాడు. కాసేపు కర్రని చుట్టా, చుట్టని కర్రా అనుకున్నాడు.

రైలు ఆగీఆగటంతోనే 'మూడో తరగతి' అని జ్ఞాపకం చేశాడు లక్ష్మణశాస్త్రి. ఆమె ఎప్పుడూ మూడో తరగతిలోనే ప్రయాణం చేస్తుందిట. ఆమెకు ఒంటరితనం గిట్టదట. అందుకని జనసమ్మర్ధంగావున్న మూడో తరగతిచూచి అందులో ప్రయాణం చేస్తుందిట. ఆమెకు ఎంత యిరుగ్గా వుంటే అంత సరదాగా వుంటుందట! నాకు ఆమెను వెతకాలని వుంది గాని కాళ్ళాడక అక్కడే దిక్కులుచూస్తూ నుంచున్నాను.

అది చిన్న స్టేషను. ఎక్కువమంది దిగరు.

"అదిగో దిగుతూ వుంది"అని గార్డు పెట్టెవైపుకి చూపిస్తూ అన్నాడు లక్ష్మణ శాస్త్రి.

నేనూ చూశాను. నాకు కనబడలేదు! అటూ యిటూ చూశాను. కనబడలేదు.

"హల్లో"—ఎదురుగా వొస్తున్న ఒక వ్యక్తితో కరస్పర్శ చేస్తూ అన్నాడు లక్ష్మణశాస్త్రి. ఆ వ్యక్తి ఓవర్ కోటులోవుంది. చేతిలో తోలు సంచి వుంది.

"మీరు రారనుకున్నాను" అంటున్నాడు.

"అదేమిటి? ఎందుకు అలా అనుకోవటం?" అంటున్నది.

ఆ ఓవర్ కోటులోవున్న వ్యక్తి ఆమే అని అప్పుడు నాకు తెలి

సింది. మామూలు స్త్రీ ఆకారంకోసం వెతుకుతున్న నా చూపులు ఓవర్ కోటులోవున్న ఆమెను పట్టుకోలేక పోయినయ్. నేను మళయాళంలో వున్నప్పుడు ఇటువంటి అవస్థలోనే వుండేవాణ్ని. గూడకట్టు కట్టుకొని తుండుగుడ్డ భుజాన వేసుకునే ఆ స్త్రీలు నా కంటికి ఎప్పుడూ పొరపాటున్నయినా స్త్రీలుగా కనిపించేవాళ్ళుకాదు. ఇప్పుడూ అ దుర్గతే పట్టింది.

లక్ష్మణశాస్త్రి—"అపేక్ష వున్నచోటే భయంకూడా వుంటుంది. మీరు రావాలనే అపేక్షతోపాటు, మీరు రారనే భయంకూడా ఎక్కువైంది"

ఆమె నవ్వి "కామేశ్వరుడుకూడా ఇట్లాగే మాట్లాడుతాడు" అంది.

ఆమె భర్తపేరు ఎత్తేటప్పటికి లక్ష్మణశాస్త్రి కించపడి టాపిక్ మార్చటానికి ప్రయత్నించాడు. నన్ను పరిచయంచేస్తూ, ఇతడు శరచ్చంద్ర బాబు. నాకు పరమ స్నేహితుడు. కథలు రాస్తూ వుంటాడు. సినిమాలతో సంబంధం వుంది....మంచి...."

ఆమె లక్ష్మణశాస్త్రి చేతిని వొదలకుండానే నన్ను ఎగాదిగా చూచి, "మీ కథలు కొన్ని చదివాను. మీ కథలే బాగుంటై" అంది. ఆమె శాస్త్రి యింట్లోదిగింది!

ఆ రాత్రి నిద్రపట్టకపోవటంవల్ల తెల్లవారి కొంచెం ఆలస్యంగా లేచాను. త్వరగా కాలకృత్యాలు తీర్చుకొని ఆమెను చూట్టానికి లక్ష్మణశాస్త్రి యింటికి వెళ్దామా వద్దా ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. ఇంతలోకి లక్ష్మణశాస్త్రే వొచ్చాడు "ఒకసారి మా యింటికి రావోయ్. ఆమె పిలుచుకు రమ్మన్నది" అన్నాడు.

"ఎందుకు?" అని అడిగాను. లోపలకి వెళ్దామని వుంది. ఆమె వూరికేనే పిలుస్తూ వుందని తెలుసు. అయినప్పటికీ అప్రయత్నంగా అలా అడిగేశాను.

లక్ష్మణశాస్త్రి నన్ను విచిత్రంగా చూచి, కాసేపు ఆగి, "సరేలే, రా" అన్నాడు నేను బయల్దేరాను.

మేము వెళ్ళేటప్పటికి లక్ష్మణశాస్త్రి స్నేహితులూ, పూళ్ళో కుర్ర వాళ్ళు కొంతమంది వున్నారు. వాళ్ళ మధ్య కూర్చొని కబుర్లు చెబుతూ వుంది. నన్ను చూచి, "ఏమండీ, పిలిస్తేగాని రావొద్దనుకున్నారా?" అని నవ్వుతూ అడిగింది.

"మా వాడికి ఆడవాళ్ళని చూస్తే సిగ్గు" అన్నాడు శాస్త్రి.

అంతా నవ్వారు. ఆమె మాత్రం చిన్నపుచ్చుకుంది. కారణం నాకు బోధపడలేదుగాని, ఎందుకో బాధపడుతున్నట్టు మాత్రం స్పష్టంగా కనిపించింది. అదైనా కాసేపే! మళ్ళీ యధాప్రకారం అందరితోనూ కులాసాగా కబుర్లు చెప్పటం మొదలుపెట్టింది. తన అనుభవాలు, కథలు కథలుగా వర్ణించి చెప్పింది. చివరికి "మీకు నాకున్న అనుభవంలో పదోవంతు కూడా లేదు" అంది.

నిజమే, అందరూ అంగీకరించారు. "కాబట్టి వయస్సు మాట ఎట్లా వున్నా మీ అందరికీ నేను తల్లిని" అంది.

ఈ మాట మామధ్య పిడుగుపడినట్లు పడింది. కొందరు సిగ్గుపడి తలవొంచుకున్నారు, కొందరు వెకిలినవ్వు నవ్వారు,కొందరు తెల్లబోయారు.

నాకు యింకొక లోకంలో ఉన్నట్లువుంది. ఆమె మాత్రం వీటిని గమనించనట్లు యధాప్రకారం మాట్లాడుతూనేవుంది. అందరినీ ఒకే మోస్తరుగా పలకరిస్తూ మాట్లాడింది. సెక్సుని గురించి ఆమె ఫ్రీగా మాట్లాడుతూ వుంటే కుర్రవాళ్ళంతా కిక్కురుమనకుండా విన్నారు. అవునూ,కాదూ అంటానిక్కూడా వాళ్ళకు ధైర్యం లేకపోయింది. ఊకొట్టటానికే వాళ్ళకు సిగ్గువేసింది. 'నేను స్త్రీని' అనే భావం ఆమెకు వచ్చినా గుర్తుకు రాలేదు. నాకు చాలా సంతోషం వేసింది. కాని"పూర్వం సంతానానికి స్త్రీ పురుష సంపర్కం అవసరం లేనట్టు కనుపిస్తుంది. ఇప్పుడు అవసరం; కొన్ని సంవత్సరాలకు మళ్ళీ అవసరం లేకుండా పోవొచ్చు" అని ఆమె చెపుతూ వుంటే నామనస్సుకూడా చివుక్కుమంది.

కొంచెంసేపు అయిం తర్వాత మేము కాఫీహోటలుకి బయల్దేరాం. ఆమెకూడా మాతో వచ్చింది. చూస్తే ఎవ్వరు ఏమనుకుంటారో అని నాకు అమిత కంగారుగావుంది. కాని ఆమెకు ఏమని చెప్పటం?

మేము దారినే వెళ్తుంటే జనం గుంపులు గుంపులుపడి విచిత్రంగా చూస్తూ హేళన చెయ్యటం నేను గమనించాను. ఆమెను గురించి ఒకటి రెండు మాటలు నా చెవిని పడినై. హోటలునుంచి బయటపడి కొంపకి జేరదామని అంతా త్వరగా కాఫీ ముగించారు. ఆమె మాత్రం తొందరపడ లేదు.

“ఏదీ ఆ హల్వా యిట్లా వుంచండి” అని సుబ్బారావు ప్లేట్లో హల్వాతో సగం తీసుకుంది. “ఈ బూంది కొంచెం తీసుకోండి” అని శాస్త్రి ప్లేటులోకి తన బూందిని చెంచాతో సగం నెట్టింది.

ఇక మిగతా టేబిల్సు చుట్టూవున్న జనం రుసరుసలు చెప్పాలీ!

సాయంకాలం పార్కుకి వెళ్ళాం. అక్కడా యింతే. అక్కడి వాళ్ళంతా మమ్మల్ని మ్యూజియంలో జంతువుల్ని చూచినట్టు చూట్టం మొదలుపెట్టారు. ఏం జరుగుతున్నా ఆమెలో మాత్రం యేమీ మార్పు కనపట్టంలేదు. కాని నేను కనిపెట్టినవాటిల్లో మరీ విచిత్రం అయిన విషయం ఏమిటంటే ఆడవాళ్ళతో మాట్లాటానికి ఆమె నాకంటే సిగ్గుపడేది. లక్ష్మణ శాస్త్రి భార్యతో తలవంచుకొని మాట్లాడేది. ఆమె వేసే ప్రశ్నలకు జవాబులు చెప్పటానికి అమిత సిగ్గుపడేది.

“మీకు పిల్లలు ఎంతమందండి?”

“............”

“మీ పెద్దపిల్ల పెళ్ళియీడుకు వచ్చిందా?”

“........”

"మీరిట్లా తిరుగుతూవుంటే మీపిల్లలకు ఆలనా పాలనా ఎట్లా జరుగుతుంది!"

"............"

"ఈ చీరె ఎక్కడ కొన్నారు? దీని రంగు నిలవదండీ?"

"............"

"ఈ జాకెట్టుకి కుట్టుకూలీ ఏం యిచ్చారు?"

ఇటువంటి ప్రశ్నలకు జవాబులు చెప్పలేక ఆమె తబ్బిబ్బుపడేది. మర్యాదగా జవాబులు చెప్పాలని ప్రయత్నించేదిగాని జవాబులు దొరక్కో, అలవాటు లేకో ఉక్కిరి బిక్కిరి అయ్యేది. ఇంతేకాదు, పసిపిల్లల్ని చూసినా, అంతే! మేం అంతా మాట్లాడుకునే సమయంలో శాస్త్రి పిల్లవాడు"అమ్మా" అంటూ ఆమె వొళ్ళో దూరితే ఆమె పడిన భయం నేనెప్పుడూ మరిచి పోలేను. ఒళ్ళో తేలుపడ్డట్టు ఉలిక్కిపడ్డది. శాస్త్రిభార్య, "తిరగమోత మాడుతూవుంది. కొంచెం పిల్లవాడ్ని చంకవేసుకోండి, చూసివస్తాను" అని చెప్పి ఆమెకు పిల్లవాణ్ని అందించినప్పుడు ఆమె పడ్డ యాతన ఆ పరమాత్ముడికే తెలియాలి. పిల్లవాణ్ని చంకన వేసుకోవటం చాతగాక శాస్త్రి భార్య పొయ్యిమీద చట్టిని పట్టుకున్నట్లు పట్టుకుంది. కాని యెంత బాధ అయినా ఆమె మరుక్షణమే మరచిపోయేది. ఇవతలికి వొచ్చి ఏమీ జరగనట్టుగానే యథాప్రకారం మా అందరితోనూ కులాసాగా కబుర్లు చెప్పేది, ఆ సంగతే ఎత్తేది కాదు.

భోజనంచేసి ఆమెను గురించి ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. ఇంతలో ఆమెకూడా శాస్త్రి యింట్లో భోజనం పూర్తిచేసుకొని వొచ్చి "సినిమాకి వెళ్దాంరండి" అని అడిగింది.

నేను కొంచెం తటపటాయించి "శాస్త్రి యేడి?" అన్నాను.

"శాస్త్రి లేకపోతే మీరు రారా?"

"ఎందుకు రాను?"

"ఇంకేం? రండి."

బండి పిలిపిస్తాను."

"నడిచిపోదాం."

ఇద్దరం బయల్దేరాం. రోడ్డుమీద యెవ్వరూ నడవటం లేదు. మునిసిపల్ లాంతరుస్తంభాలు మిణుకు మిణుకు మంటూ కావలా కాస్తున్నై. దూరంగా అప్పుడప్పుడూ గుర్రపుబళ్ళ వోటిమోత వినిపిస్తూంది. మేమిద్దరం పక్క పక్కనే నడుస్తున్నాం. చలికి ఆమె శాలువా కప్పుకుంది. అందుకని నాకు ఆమె స్త్రీగా కనపట్టం మానేసింది. కొంచెంసేపయిం తర్వాత ఆమె ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచి యిలా అంది: "మీ వూరు చాలా వెనకబడి వుందండీ!"

నాకేమీ తోచక, "శాస్త్రికూడా వొస్తే బాగుండేది" అన్నాను.

ఆమె ఒక్క క్షణం ఆగి, "చాలా వెనకబడివుంది" అని తనలో తాను అనుకుంటున్నట్లు అన్నది.

"లేకపోతే బొంబాయి వున్నట్లు వుండమంటే యెట్లా వుంటుంది!" అన్నాను.

"ఊరు సంగతి కాదు—మనుషుల సంగతి. నేను వొచ్చినప్పటి నుంచీ చూస్తున్నాను. మీరు మాంధాత కాలంలో వున్నారు. అబ్బా, మీరీ ఊళ్ళో ఎలా బ్రతుకుతున్నారో. ఒకరితో మాట్లాడితే యింకొకరికి కోపం. అందరితో మాట్లాడితే అందరికీ కోపమే! దీన్నే యీర్ష్య అంటారు కాబోలు. శాస్త్రి యింట్లో మీ అందరి సంగతి గమనించాను. కాఫీ హోటల్‌కి వెళ్ళే టప్పుడు వూళ్ళో వాళ్ళ సంగతి చూచాను. ఏం అన్యాయం? అన్నీ ప్రిమిటివ్ లక్షణాలే! ఆడవాళ్ళ పని మరీ అన్యాయంగా వుంది. ప్రతి భార్యా తన భర్తని యితర స్త్రీల నుంచి కాపాట్టమే తన ధర్మంగా సటిస్తుంది. తన భర్తతో మాట్లాడే ప్రతి స్త్రీ తన భర్తను కాజెయ్యటానికే ప్రయత్నిస్తా

వుంది అనుకుంటుంది. ఎంత ప్రిమిటివ్! మీరంతా మాంధాత యుగంలో వున్నారు.”

నేనేమీ మాట్లాడలేదు. ఆమె మాటలు యదార్థం అని నాకు తెలుసు. ఆమె వొచ్చిందగ్గరనుంచీ మా జీవితంలోని అమానుషత్వం నాకు స్పష్టంగా కనిపిస్తూనే వుంది.

“మీరు తెలివిగలవాళ్ళు. మీరు అనుకుంటున్న దానికంటే తెలివి కలవాళ్ళు. అందుకని మిమ్మల్ని చూస్తూవుంటే నాకు ముచ్చటగా వుంటుంది. కాని యేం లాభం? మీ చుట్టూవున్న సంఘంలో మీరూ వొకరు అవటంవల్ల మీలోకూడా ప్రిమిటివ్ ఇన్‌స్టింక్ట్స్ చాలా వున్నయ్. మొదటనుంచీ నేను మిమ్మల్ని గమనిస్తూనే వున్నాను. మీరిక్కడవుండి చెడిపోతున్నారు. మీ కొక్క సలహా చెపుతాను. మీరిక్కడ స్త్రీల క్లబ్బు ఒకదాన్ని ఆర్గనైజు చెయ్యండి. ఆడవాళ్ళని కొంచెం కలిసి మెలిసి తిరిగేటట్టు చేస్తేతప్ప యీ పశుత్వంపోదు. నామాట వినండి.”

ఈ మాటలు మేం బ్రతుకున్న బ్రతుకునంతా ఒక్కసారి జ్ఞాపకానికి తెచ్చినయ్. భార్యల్ని యిళ్ళల్లో పెట్టటం-బజార్ల వెంట తుకిడీలు తుకిడీలుగా తిరగడం-ఏ స్త్రీ అయినా కనిపిస్తే కోతిచేష్టలు చెయ్యటం—ఆడవాళ్ళ సంగతే సదా మాట్లాడుకోవటం—అంతా అసహ్యంగా కనిపించింది. యీ మధ్య మా వూళ్ళో ఆడవాళ్ళకోసం జరిగిన హత్యలు జ్ఞాపకం వొచ్చినై. వీటన్నిటికీ కారణం ఆమె చెప్పిందేనా? ఆమె మాటలకు సమాధానం చెప్పకుండా ఆలోచనలో పడ్డాను. ఆమెకూడా గ్రహించినట్లు వుంది. మళ్ళీ ఆ సంగతి ఎత్తలేదు.

హాల్లో ప్రవేశించిం తర్వాత మొత్తం రెండు మూడుసార్లు మాట్లాడించింది. ఒకసారి “నాకు చెర్లెస్ బోయర్ అంటే యిష్టం. కామేశ్వరుడికి గ్రేటాగార్బో అంటే యిష్టం” అంది.

“చార్లెస్ బోయర్ అంటే ఎవరికి యిష్టం వుంటుందో నాకు తెలుసు. కాని మీకు యిష్టం అవటం నాకు చాలా ఆశ్చర్యంగావుంది” అన్నాను.

"ఎందుకని?"

"అతడు చాలా మాస్క్యులైన్‌గా వుంటాడు. అతడు ముద్దుపెట్టుకుంటూవుంటే తెర చిరుగుతుందేమోనని భయం వేస్తుంది నాకు."

ఆమె చిరునవ్వు నవ్వుతూ, "చిరిగితే చిరిగించిలే! అనిపిస్తుంది నాకు" అంది. కొంచెంసేపు వుండి, "విరుద్ధ స్వభావాలు ఆకర్షించుకుంటాయి అనుకోవటం పాత సిద్ధాంతం" అని నెమ్మదిగా చెప్పింది.

ఇంకా కొంచెంసేపు వుండి, "మీరన్న మాటకి నా కొక్క విషయం జ్ఞాపకం వొస్తూవుంది. మీతో చెప్పక పోవటం ఎందుకు? మా ఊళ్ళో ఒక మహిళా సంఘంలో సభ్యురాలినిగా జేర్చుకోమని అప్లికేషన్ పెట్టుకున్నాను. వాళ్ళు నా అప్లికేషన్ తిరగగొడుతూ, 'ఈ సంఘం స్త్రీలకు మాత్రమే' అని రాసి పంపారు" అని బిగ్గరగా నవ్వటం మొదలుపెట్టింది. నాకుమాత్రం ఆమెను చూస్తే జాలివేసింది.

మళ్ళీ సినిమా చూస్తూ కూర్చున్నాం—

మొదటిరాత్రి తెల్లవారగానే కధానాయకుడూ, కధానాయకి అత్యుత్సాహంగా చెట్టుకొమ్మ పట్టుకొని చొకళ్ళు పువ్వువాసన చూస్తూ, ఒకళ్ళు డ్యూయట్ సాంగ్ పాడుతూవుంటే "ఈ సీను ఎట్లా వుంది?" అని అడిగింది.

"బాగోలేదు. ఆమె కాసేపు సిగ్గు అభినయిస్తే బాగుండేది!" అన్నాను

"ఎందుకని?"

"గతరాత్రి అనుభవం ఆమెకు ప్రథమం కాదండీ. అందుకని అతని మొహం చూసే చూట్టంతోనే సిగ్గు జనించటం సహజం" అన్నాను.

"ఆమెకు ఆ అనుభవం ప్రథమం అని మీ కెట్లా తెలుసు?" అని నవ్వింది. నవ్వుతూ తనచేతుల్లోవున్న సంపెంగపువ్వు నా చేతిలో పెట్టింది. నాకు పువ్వులంటే యిష్టంలేక పోయినా వాసనచూస్తూ కూచున్నాను

"గ్రేటాగార్బో క్వీన్‌క్రిస్టినా చూశారా?"

"ఆఁ"

"ఆ సీను ఎట్లావుంది?"

ఆమె యే సీనుకి రిఫర్ చేస్తూవుందో నాకు తెలిసింది. ఆ సీన్లో గ్రేటాగార్బో పక్కన పడుకునేవరకూ ఆమె కుర్రవాడు అనుకుంటాడు హీరో. అకస్మాత్తుగా తెలుస్తుంది. ఆమె కుర్రదనీ. ఆ సీను ఎట్లావుందని ఆమె నన్ను అడుగుతూ వుంది.

"బాగుంది."

"....ఆషాట్ ఎట్లావుంది?"

ఆమె ఏ షాట్నిగురించి అడుగుతూవుందో నాకు తెలిసింది. కాని ఆమె ఆ షాట్ అందం అడగటంలేదు. ఆ షాట్లోవున్న గ్రేటగార్బో సంగతి అడుగుతూవుంది. గార్బో వొదులొదులుగావున్న చొక్కాతో నిలబడివుంది. లోపల మరేమీలేదు. అది ఎట్లావుంది? అని అడుగుతూంది నన్ను.

"అసలు గార్బో చిత్రాలు చూస్తుంటే నాకు ఊపిరి సలపక ఒకరికంగా వుంటుంది. అట్లా అవటం నా కిష్టం వుండదు."

ఆమె మాట్లాడలేదు.

సినిమా హాల్లోనుంచి బయటికి రాగానే ఆమె యిట్లా అన్నది: "ఇక యీ వూళ్ళో నేను బతకలేను మీరంతా ప్రిమిటివ్ పీపుల్స్. నాలుగువందల సంవత్సరాలక్రిందటి జీవితాన్ని ప్రస్తుతం మీరు గడుపుతున్నారు. మిమ్మల్ని చూస్తూవుంటే బారువా చిత్రాలలోని కోయవాళ్ళు జ్ఞాపకం వొస్తున్నారు. బారువా నవనాగరిక కుటుంబాలను చూపించి, చూపించి అకస్మాత్తుగా కోయగూడెంలో ప్రేక్షకుల్ని వదేస్తాడు. ఇతర చోట్లు చూచి మీ వూరు వొచ్చిన నావని యిప్పుడట్లా వుంది. ఇక యిక్కడ నేను బతకలేను. రేపే వెళ్ళిపోతాను."

ఆమె యింకా కొన్నాళ్లు ఈ వూళ్ళో వుండాలని నాకు వుంది. ఆమె వుంటే మా జీవితాలు కొద్దిగానైనా మారవొచ్చు అనే ఆశకూడా వుంది.

కాని నా ఉద్దేశాలన్నీ ఆమెతో చెప్పుకోలేక "రేపు ఒక్కరోజు ఉండ గూడదూ?" అన్నాను.

"ఉండను, నేను నిజంగా చెబుతున్నాను. ఈ వాతావరణంలో ఒక్క క్షణంకూడా బతకలేను. టార్జాన్ చూశారుగా! ఆ మృగాలమధ్య, ఆ మహారణ్యంలో; ఆ టార్జాన్ పక్కన వున్న పిల్లనిచూస్తే నాకు అమిత భయం వేసేది ఇప్పుడు మీ వూళ్ళో మీ మధ్య నా పని ఆ పిల్ల పనిలాగే వుంది. ఎలా వుండగలను! వుండను"

మర్నాడు పొద్దున్న నేనూ లక్షణశాస్త్రీ మరి కొంతమంది స్నేహి తులం కలిసి ఆమెను బొంబాయి రైలు ఎక్కించి వొచ్చాం. ఎక్కించి వొచ్చాం అంటే ఆమె ఎక్కింది, మేం చూస్తూ నుంచున్నాం.

ఆమె నా జీవితాన్ని మార్చివేసింది. నా దృష్టి పూర్తిగా మారి పోయింది. ఇంతకుముందు యే పని చెయ్యబోయినా ఇన్సెంటివ్ వుండేది కాదు ఇప్పుడా తత్వంపోయింది. హుషారు ఎక్కువైంది. ఇదివరకు ఎవ్వరయినా ఉపన్యాసానికి పిలిస్తే వెళ్ళబుద్ధి అయ్యేదికాదు. ఇప్పుడలా కాదు-కథలు రాయాలనీ, ఉపన్యాసాలివ్వాలనీ, పదిమందిచేత మెప్పులు పొందాలనీ అపేక్ష కలిగింది. అన్నిటికంటే పెద్ద మార్పుచేతులూ, కాళ్లూ, మొహం రోజూ వీలు చిక్కినప్పుడల్లా శుభ్రంగా తోముకోవటం, నాలో కలిగిన మార్పుకి యివి ఉదాహరణలు మాత్రమే! ఏ పని చెయ్యబోయినా, ఎవరితో మాట్లాడబోయినా, ఏదో జీవిత రహస్యం తెలుసుకున్నట్టు, తారక మంత్రోపదేశం పొందినట్టు సంతోషంగా వుండేది. ఆమె మాటలూ-ఆ చనువుగా వుండీ ఉండకుండా ఉంటం....చనువుగా వుంటూనే లొల్లిగా ఉండకుండా ఉంటం....నిర్భయంగా అన్ని విషయాలూ చర్చించటం.... ఆమెని తలుచుకొన్నప్పుడల్లా హృదయం వుప్పొంగేది. స్త్రీ మొగవాడితో తిరిగితే పాడైపోతుంది అంటారే ఎంత పొరపాటు మాట!

ఆనాటి సాయంకాలం లక్ష్మణశాస్త్రి ఇంటికి వెళ్ళాను. అతనితో ఆమెను గురించి కాసేపు ముచ్చటిద్దామనే వుద్దేశంతో వెళ్ళాను. ఆమెను

గురించి తలుచుకున్నా, ఆమెని గురించి మాట్లాడినా, ఆమె పక్కన కూర్చుని నవ్వుతున్నట్లు వుండేది నాకు. నేను వెళ్ళేటప్పటికి లక్ష్మణశాస్త్రి యింట్లో సుబ్బారావూ, కృష్ణారావూ, వెంకటేశ్వరరావూ వున్నారు. లక్ష్మణ శాస్త్రి వాళ్ళకేదో చెపుతున్నాడు. వాళ్ళుగూడా ఆమెను గురించే మాట్లాడు తున్నారని నేను కనిపెట్టాను. పాపం వాళ్ళని చూస్తే నాకు జాలివేసింది. వాళ్ళు దిగులుగా కూర్చున్నారు. ఆమె వెళ్ళిపోగానే వాళ్ళ జీవితాలన్నీ ఒక్కసారి అయోమయం అయిపోయినై. చెట్టు ఆశ్రయం పోయిన పక్షుల్లా అయిపోయారు తల్లి ప్రేమను పోగొట్టుకొన్న పిల్లల్లాగా కూర్చు న్నారు. "నేను మీ తల్లిని" అని ఆమె చెప్పినమాట నా చెవుల్లో గింగురు మంది.

నేను వెళ్ళి కూర్చోగానే లక్ష్మణశాస్త్రి "ఏమోయ్, మన కృష్ణారావు ఏమంటున్నాడో విన్నావా? ఆమెను మళ్ళీ పిలిపించి మహిళా సంఘాలు ఆర్గనైజ్ చేయించాలంటున్నాడు."

"మంచిదేగా! తగిన సన్నాహాలుచేసి పిలిపించండి" అన్నాను. నాక్కూడా ఆ కోర్కెవుందని చెప్పటం నాకు యిష్టంలేక అలా అన్నాను.

"పిలిపించండి అంటేకాదు. మేము రాస్తే వొస్తుందో లేదో నువ్వు రాయాలి" అన్నాడు కృష్ణారావు.

"మనకోసం వొస్తుందా? ఎవ్వరు రాసినా ఒకటే" అన్నాను.

"అదేమిటి? స్నేహం, మంచీ చెడ్డా వుండవ్! నువ్వంటే ఆవిడకు గురి...." అన్నాడు సుబ్బారావు. సుబ్బారావు చూపులూ, వైఖరీ నాకేమీ నచ్చలేదు. అసలు మొత్తం అంతా విచిత్రంగావుంది. వాళ్ళ స్వభావమే విచిత్రంగా మారినట్లు వుంది. వాళ్ళధోరణి చూస్తే నాకు కోపం వచ్చింది.

"అందరం స్నేహితులమే! ఇందులో కాందెవరు?" అన్నాను.

"మా స్నేహాల దేముందిలే! మావన్నీ వుత్తుత్తి స్నేహాలు. మాతో స్నేహం చెయ్యటానికి, మే మేమన్నా కథలు రాస్తామా? హ్యూమరస్‌గా

మాట్లాడి నవ్విస్తామా? సినిమాలకు వెంటబెట్టుకుపోతామా?" అన్నాడు సుబ్బారావు.

ఆఖరిమాటకు అంతా విషపు నవ్వు నవ్వారు. కృష్ణారావుకి ఎన్నడూ ఆరోగ్యం సరిగ్గా వుండకపోవటంవల్ల యే మెచ్చినా అపుకోలేడు. విరగబడి నవ్వటం మొదలుపెట్టాడు. వాళ్ళ సంభాషణమాట అటుంచి, వాళ్ళ నవ్వు కూడా నాకు సహజంగా కనబడలేదు. క్షణక్షణానికి నాకు కోపం ఎక్కువ అవుతూవుంది.

నేను సుబ్బారావువంక తీక్షణంగా చూచి, "నీ తెలివికి సంతోషించాను. ఇకనైనా ఆపు?" అన్నాను.

లక్ష్మణశాస్త్రి చిరునవ్వు నవ్వుతూ, "ఎందుకోయ్; అంత వులుకూ? వాళ్ళన్నమాటలో తప్పేముంది? మీరు సినిమాకి తిరిగినమాట నిజమేనాయె! మా అందర్లోకీ ఆమెకు నువ్వంటే మనస్సన్నమాట అందరికీ తెలిసిన విషయమే! మొగా ఆడ అన్న తర్వాత, కలిసి తిరగటం మొదలు పెట్టిం తర్వాత...."

"శాస్త్రీ....!" అని గద్దించాను.

అతడు నా మాట లెక్కచేయలేదు. వింతధోరణిలో మాట్లాడుతూ వున్నాడు—"తప్పేముందోయ్? ఆమె సంగనాచా!"

అంతా గొల్లున నవ్వారు.

నాకు తపన పుట్టింది. "ఆమెను ఒక్కమాట అన్నావా నేను ఊరుకోను" అని గట్టిగా అరుస్తూ లేచి మంచున్నాను.

నాకు కోపం ఎక్కువ అవుతున్నకొద్దీ శాస్త్రికి చిలిపితనం ఎక్కువ అవుతూంది. కొంటెనవ్వుతో అతని మొహంనిండిపోయింది—"చూశారా, ఆవిడమాటంటే అతనికి ఎంత కోపమో! మనం ఆమెని ఒక్కమాటకూడా అనకూడదట! మీరు శ్రద్ధగా వినండి. ఒక్కమాటకాదు వెయ్యిమాటలంటా— ఆమె మహాపతివ్రత. ఈ మధ్య సినిమాలో ఆమె పాతివ్రత్యం కాపాట్టానికి ఊతగాడు ప్రయత్నించాడు. ఆమె...."

ఇంతవరకే అన్నాడు. కాని ఆమెని అతడు అనబోయే మాటలన్నీ నాకు ముందే వినబడినై. ఆ మాటలు నా చెవిని పట్టం నాకు యిష్టంలేదు. క్షణం క్షణం పెరుగుతూ వచ్చిన కోపాన్ని తట్టుకోలేకపోయాను. ఇంతలో శాస్త్రి "పుష్పం మకరందం భ్రమరం" అంటున్నాడు.

ఇంకేముంది? అమాంతంగా శాస్త్రిమీదకు వెళ్ళాను. అతన్ని నేను ఎన్ని దెబ్బలు వేశానో, తర్వాత ఏమయిందో నాకు తెలియలేదు. కాసేపటికి నేను నుంచున్నాను. సుబ్బారావూ, కృష్ణారావూ, వెంకటేశ్వరరావూ కిందపడివున్న శాస్త్రిని నెమ్మదిగా లేపుతున్నారు. అతని చూపులు చూస్తే నాకు జాలివేసింది. నేను యిటువంటి పనికి పూనుకుంటానని అతడు ఎప్పుడూ అనుకొని వుండడు. నన్ను జాలిగా చూస్తూ అతడు "నీకు పిచ్చెత్తిం" దన్నాడు.

*　　*　　*　　*

నేను చేసిన పనికి నాకు యేమాత్రం పశ్చాత్తాపం కలుగలేదు. ఎందుక్కలుగుతుంది? మంచీ చెడూ తెలియకుండా అనేమాటా, అననమాటా తెలియకుండా నోరు పారేసుకుంటే యెట్లా వోర్చుకోవటం? వాళ్ళు నాకు స్నేహితులే కావొచ్చు. అయితేమాత్రం? అందులో ఆమెని గురించా?

ఆమె అటువంటిమనిషేనా? ఆ మాత్రం వాళ్ళు తెలుసుకోవద్దూ! ఆమె పక్కన కూర్చున్నా, ఆమెతో కలసి మాట్లాడినా, ఆమెతో కలసి నవ్వినా, అటువంటి చెడు ఆలోచనే రాదే! ఏదో లోకంలో, మబ్బుల్లో, శరీరాలే జ్ఞాపకానికి రాని భావనలో సంచారం చేస్తున్నట్టు వుంటుందే! అటువంటి ఆమెకా యిటువంటి నీచస్వభావం అంటగట్టటం? వీళ్ళుకూడా అందరికిమల్లే 'స్త్రీ పురుషుడితో తిరిగితే చాలు, చెడిపోయి తీరాలి' అనే అభిప్రాయంలోనే వున్నారు. ఇక స్నేహితులైతే మాత్రం వీళ్ళని నేను ఎందుకు సహించాలి?

నిజంగా నేను చేసిన పనికి నాకు చాలా సంతోషం వేసింది. వాళ్ళకు తగినట్టు బుద్ధి చెప్పాననే తృప్తికలిగింది.

ఒక్కొక్కప్పుడు, జరిగింది జరిగినట్టు ఆమెకు రాద్దామనిపించేది. మళ్ళీ ఆమె మనస్సుని కష్టపెట్టినవాళ్ళం అవుతామేమోనని ఊరుకునేవాణ్ణి. అటువంటి ఆమె కొంతమంది తననిగురించి ఇట్లా అనుకుంటున్నారని తెలిసినా, కొంతమంది మనుషులు ఎంతనీచంగా ఆలోచిస్తారో తెలిసినా, ఎంతబాధపడుతుందో, ఆమె పవిత్రహృదయం ఎంత కొట్టుకుంటుందో నాకు తెలుసు. అందుకని ఇక్కడ జరిగిన సంగతులు ఆమెకు ఏమీ రాయకుండా వూరుకున్నాను.

కాని అయిదోరోజు ఆమె దగ్గరనుంచే నాకు ఉత్తరం వొచ్చింది. నాకు ఎంత ఆశ్చర్యం వేసిందని? ఇక నా ఆనందానికి అంతేలేదు. గబగబా ఉత్తరం చించి చదివాను. ఆ ఉత్తరం రావటం నాకు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తే, ఇక ఆ ఉత్తరంలోని సంగతులు చదివేటప్పటికి నా హృదయం ఆగిపోయి నట్లయింది. ఆమె ఉత్తరం ఇది....

"నేను బాగానేఉన్నాను. ఇంటికి నలగని పువ్వల్లే జేరాను. వొచ్చి నప్పటినుంచీ మీకు ఉత్తరం రాద్దామనుకుంటున్నాను. కాని మీకు ఉత్తరం ఎలారాయాలో బోధపట్టంలేదు. ఏం రాస్తే ఏమనుకుంటారో, నేను రాయ దలచింది మీకు అర్ధం అయ్యేట్టు రాయగలనో లేనో అని భయంవేసి మెదల కుండా వూరుకున్నాను. నేను నిజం చెపుతున్నాను. మీకు అర్ధం అయ్యే భాష నాకురాదు- ఒకవేళ వొచ్చినా మరచిపోయి వుంటాను.

"ఇవ్వాళ లక్షణశాస్త్రి దగ్గరనుంచి ఉత్తరం వొచ్చింది. మీరేమీ ఆశ్చర్యపడవద్దు. మేమిద్దరం స్నేహితులం అనే విషయం మీకు తెలిసిందే గదా? ఆ వుత్తరంలో అతడు సంగతులన్నీ విపులంగా రాశాడు. అతనికీ మీకు జరిగిన పోట్లాట అంతా రాశాడు. అతడేమీ అబద్ధాలు రాయలేదు. తన తప్పుని కప్పి పుచ్చుకోటానికి ఏ మాత్రం ప్రయత్నించలేదు. అక్షరాలా జరిగింది, జరిగినట్టుగానే రాశాడు. ఆ వుత్తరం చదువుతూవుంటే నాకు అపరాధపరిశోధక నవల చదువుతూ వున్నట్లుఉంది. స్టంటు పిక్చరు చూస్తూ ఉన్నట్లు ఉంది.

"ఏమండీ, మీరు నా ఆనర్ డిఫెండు చెయ్యటానికేనా శాస్త్రితో పోట్లాడింది! అతన్ని కొట్టటంకూడా నాకోసమేనా? నిజంగా ఆ దృశ్యం ఊహించుకుంటూ ఉంటే మీ రేగిన వుంగరాల జుట్టూ, ఎర్రబడ్డకళ్ళూ, ఆవేశంతో చేతులూ కాళ్ళూ ఒణకటం,లక్ష్మణశాస్త్రి కిందపట్టం,మీరు మీదకు దూకటం, జుట్టు పీకటం, మొహం రక్కటం- ఇవన్నీ ఊహించుకుంటూ వుంటే నాడియామీద నాకు అభిమానం హెచ్చుతూ వుంది. మాటవరసకు అంటకాదు. నాడియా అంటే నాకు పూర్తి అభిమానం. జనాన్ని గుంపులు గుంపులుగా వదేసి హంటర్ తో ఏంకొడుతుందండీ!

"మీరు చూపిన షివల్రీ నన్ను ఆకర్షిస్తూవుంది. గాలి పటంమీద ప్రయాణంచేసి, మీ ముందు నాకృతజ్ఞతను చెప్పుకోవా లనిపిస్తూవుంది. మీ ముందుకూర్చొని మీకు నాకృతజ్ఞతను తెలుపుకుంటూ నమస్కరిస్తే మీరు నా చేతులు పట్టుకొని లేపి, "దీనికి మీరింత పొగడాలా? నాధర్మం నేను నేరవేర్చాను." అంటారుకదూ? యిటువంటి సీను ఏదో సినిమాలో చూచి నట్టు జ్ఞాపకం. ఇటువంటి సీన్లు నాకు బాగుంటాయి కూడాను.

కాని ముందు మిమ్మల్ని ఒక్కమాట అడగాలనిఉంది. దానికి మీరు సవ్యంగా జవాబు చెప్పితే రెక్కలు కట్టుకొచ్చి మీముందు వాలి, ఆ సీను యాక్టుచేసిపోతాను. ఆ మాట ఏమిటంటే అసలు నేను, సంగ నాచినని మీకెట్లా తెలిసింది? మీరు నన్నుగురించి అలా అనుకోటానికి ఆధారాలేమిటి? నామాటలుగానీ, నాచేష్టలుగానీ అటువంటి అవకాశం కలిగించినయ్యా? అలా కలిగించి వుండవు.ఎందుకంటే నేను నిజంగా సంగ నాచిననికాదు. లక్ష్మణశాస్త్రి మీకు యధార్థమే చెప్పాడు. నాకు సంగనాచిని కావాలనే ఆపేక్షకూడా లేదు.

"మీరు నన్ను అపార్థం చేసుకోవద్దు. ఉన్న సంగతి వున్నట్టుగా చెపుతున్నాను.మీరు చూపిన షివల్రీ విషయం కూడా నాకు ఒక అనుమానం ఉంది. 'ఆడవాళ్ళని రక్షించవలసిన బాధ్యత పురుషులమీద ఉంది' అనే అభిప్రాయమే ఈషివల్రీకి కారణం అనిపిస్తూఉంది నాకు. ఈ అభిప్రాయ నికి స్త్రీ పురుషుడి ఆస్తి అనే అభిప్రాయానికీ చాలా దగ్గర సంబంధం

ఉంది. ఆ ఆస్తి అనుకున్నప్పుడూ, తన్ను తాను కాపాడుకోలేని స్థితిలో వుంది అనుకున్నప్పుడేగా రక్షించవలసిన అవసరం కలిగేది. నేను వొక రోజు మీతో తిరిగి, వొక రాత్రి కలిసి సినిమాచూచినంత మాత్రాన నన్ను గురించి మీరిట్లా అనుకోటం.... నా ఆనర్ని కాపాడవలసిన బాధ్యత మీ మీద వుందనుకోటం చాలా అన్యాయం. లక్ష్మణశాస్త్రి మొదలయిన వాళ్ళకీ మీకూ భేదం ఏముంది? నేను ఇంకొకళ్ళ ఆస్తి నయ్యాననే అసూయతో వాళ్ళు మీ దగ్గర నోటికి వొచ్చినట్లు మాట్లాడారు. మీ ఆస్తిని హేళన చేస్తున్నారనే భావంతో బాధపడి అవమానపడి మీరు వాళ్ళతో దెబ్బ లాడారు. ఇక భేదం ఎక్కడ? మీరు నా కోసం పోట్లాటం ఖాళీ కోటని రక్షించటానికి ప్రాణాలు వొడ్డి రసపుత్ర వీరుని శౌర్యం, ధైర్యం, సాహసం జ్ఞాపకానికి తెస్తున్నది.

"మీకూ, మీకథలకూ ఎంత భేదం వుందండీ! మీ ప్రవర్తన వేరు, మీ రచనలు వేరు. ఒకటి వెనక్కు లాగుతూవుంటే ఒకటి ముందుకు లాగుతూ వుంటుంది. ఆలోచించుకొన్నకొద్దీ ఆ కథలు రాసింది మీరేనా అనిపిస్తూవుంది నాకు నేను చాలామంది రచయితల్ని ఎరుగుదును.ఎక్కువ మంది ఇంతే! వాళ్ళ రచనల్లో వెలిబుచ్చే అభిప్రాయాలు ఎంత అభివృద్ధి దాయకంగా వుంటై! ప్రవర్తన మామూలు మనిషి ప్రవర్తనకంటే అధ్వాన్నంగా వుంటుంది. దీనికి, భావాలను, ఆలోచనలను, ఆచరణలోకి, అనుభవంలోకి తీసుకురావాలనే ప్రయత్నం లేకపోవటమే కారణం అనుకుంటాను. మీ విషయంలో ఇట్లా వుండదని కుతూహలం పడ్డాను. కాని మీరూ అంతే! సాధారణంగా రచయితల్లో వుండే బలాలు, బలహీనతలూ, ఉద్రేకాలూ, ఆవేశాలూ అన్నీ మీలోనూ ఉన్నాయ్.

"మీరు మారాలి_దయచేసి మారాలి. ఈ మాట నేను మీకు మీ వూళ్ళో వున్నప్పుడే చెప్పాను. మళ్ళీ చెపుతున్నాను. నేను ఇంతగా ఎందుకు చెపుతున్నానంటే, మీలో యిన్ని బలహీనతలు ఉన్నా మీరంటే నాకు యిష్టం. అందుకని మిమ్మల్ని బాగుచెయ్యాలనే గాఢంగావుంది దీనికి నాకు ఒక్కటేదారి కనిపిస్తూ వుంది. మీరు లేడీస్ క్లబ్బు ఒక్కటి ఆర్గనైజ్

చెయ్యండి. ఆ క్లబ్బుకి మీరే సెక్రటరీగావుంటే మరీ మంచిది. నేను చాలా సంతోషిస్తాను. అశ్రద్ధవొద్దు. జాడ్యం ముదరనిస్తే తరువాత ఎంత ప్రయత్నించినా లాభం వుండదు.

"లేడీస్ క్లబ్బుకి సెక్రటరీగా వుంటే నాకు ఊపిరి సలపదు. నాకు అట్లా అవటం ఇష్టం వుండదు" అని మహాపతివ్రతపోజు పెట్టకండి. పూరికే, అట్లా అంటారుగాని ఊపిరి సలపక ఏమవుతుంది? ఎంతసేపు నేను 'అందంగా' తెలివిగా మాట్లాడుతున్నానా లేదా? అనే గొడవేగాని సహజంగా మాట్లాడువాం అనిగానీ, యదార్థం మాట్లాడుదాం అనిగానీ, మీకు ఎందుకు వుండదు? సంఘానికి జడిసి బానిసఅయి చిట చిట లాడుతూ రుసరుస మంటూ కాలం గడిపే పతివ్రతగా మీరు వుంటం నాకు యిష్టం లేదు.

"ఇక సెలవు నేను మనసిచ్చి, రాయదలచుకుందంతా రాశాను. మీరుకూడా అట్లాగే ప్రవర్తించాలని నా కోర్కె. తప్పకుండా జవాబు రాయండి.

"అయితే, ఏమండీ, అడగటం మరచిపోయానూ, సినిమాలో సంపెంగపువ్వు చేతికి యిస్తే, సినిమా అయ్యేదాకా వాసన చూస్తూ కూర్చుంటారా? వాసన చూట్టానికేనా సంపెంగపువ్వు లిచ్చేది? పువ్వులు ఎందుకు పుట్టినయ్? వాసన చూట్టానికి. సెలయేరు యెందుకు ప్రవహిస్తూ వుంది? గానం చెయ్యటానికి. మంచిగంధంచెట్టు ఎందుకు పుట్టింది? పాములకు ఆశ్రయం ఇవ్వటానికి. ఇంతేగాని వీటన్నిటికీ మానవుడు పరిస్థితుల్నిబట్టి కొత్త కొత్త అర్థాలు సృష్టించుకుంటాడనిగాని మాటలతో చెప్పుకోటానికి వీల్లేని భావాలను వీటిద్వారా చెప్పుకుంటాడని గానీ, మీకు తెలియదు. మీరంతా ఎంత ప్రిమిటివ్‌గా వున్నారండీ! పైగా నేను నంగనాచినని ప్రచారం! నేనుకూడా ప్రిమిటివ్‌గా వున్నాననేనా మీ వుద్దేశం!— ఉండాలనిన ఆపేక్ష కామాలు.

ఇట్లు
మీ
"——"

పి. యస్.

లక్ష్మణశాస్త్రి రాసిన ఉత్తరం కామేశ్వరుడు చూశాడు. చూడగానే గుక్కలుపట్టి నవ్వుకున్నాడు. ఇప్పటికీ జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడల్లా, ఒంటరిగా వున్నా సరే. అలా నిలబడిపోయి నవ్వుకుంటూ వుంటాడు. ఒక్కమాట చెప్పటం మరచి పోయాను. ఆ ఉత్తరం చూచినప్పటినుంచీ కామేశ్వరుడికి మీ మీద చాలా ప్రేమ కుదిరింది.

"— —"

ఇదీ వుత్తరం ఆమె దగ్గరనుంచి వొచ్చిన వుత్తరం. ఈ వుత్తరం చదువుకొని నేను ఏమయ్యానో మీకు తెలుసుకోవాలని వుంటుంది—నెల రోజులు ఖాయిదా పడ్డాను.

)o............o(